

Польські улани з Острозького гарнізону

Ведучий рубрики **Микола МАНЬКО**, заступник директора з наукової роботи Державного історико-культурного заповідника м. Острог

У боях з гітлерівцями біля Замостя 23 вересня 1939 р. було розбито 19-й полк уланів волинських Війська Польського з гарнізону міста Острога, а залишки його підрозділів почали самостійно пробиватися до румунського кордону, на який вже виходили частини Червоної Армії.

Ця кавалерійська частина веде свою історію з весни 1917 р., коли 7 квітня на Правобережній Україні на основі загону кінних розвідників одного з формувань Війська Польського на Сході (створювалося для війни проти Німеччини та Австро-Угорщини на стороні Росії та її союзників по Антанті) організувався Штурмовий (ударний) гусарський ескадрон під командуванням поручика Фелікса Яворського.

Бойове хрещення ескадрон прийняв 9 червня того ж року. Наприкінці року «яворчики», як їх називали по імені командира, переформувалися в Дивізіон шволежерів (легкої кінноти) і вже воювали з більшовиками та селянськими повстанцями. Пізніше дивізіон Яворського був розгорнутий в один із

полків бригади легкої кавалерії Війська Польського на Сході і 10 червня 1918 р. був роззброєний і розформований австрійською окупаційною владою.

Але ядро полку на чолі з Яворським продовжувало боротьбу за незалежність Польщі і її владу на Волині та Поділлі. Фелікс Яворський – вже в ранзі майора – організовував різні добровільні кавалерійські формування війни з українськими та більшовицькими військами, з яких найвідомішою стала Бригада язди охотничей (Добровольча кавалерійська бригада), що носила ім'я свого командира. В складі бригади на більшовицькому фронті воював і 1-й Волинський кавалерійський добровольчий полк, який – вже в мирний час – отримав назву 19-го полку уланів волинських – в пам'ять як про 19-й полк уланів Варшавського герцогства (що в 1812 р. з Наполеоном ходив в похід на Росію), так і Полку волинської кавалерії часів Польського повстання 1830 – 1831 рр. проти тієї ж Росії.

1920 – 30-ті рр. полк стояв в гарнізоні Острога і входив до складу Волинської кавалерійської бригади (штаб у Рівному). З тих часів запам'яталася острожанам похмуро-жартівлива уланська пісня:

«Слинни з мордув і пожарув

*Дзевентнасти пулк батярув.
Своїх грабі, цудзих лупі,
Дзевентнасти не ест глупі.
Дзевентнасти тим шен хвалі:
На постоях вьоскі палі.
Гвалчі панни, гвалчі вдови
Дзевентнасти пулк морови.
Саме лотри і весельце
То сон Яворського стржельце.
Біч, мордовач – ніц нового
Для уланув Яворського.
Врога гненбіч, вудкен піч –
Яворчикем треба бич».*

І бойовий приспів:
*«Ланце до бою,
Шабле в длонь,
Большевіка
Гонь, гонь, гонь».*

Однак, нову війну волинським уланам випало вести вже не з більшовиками, а з гітлерівцями. Рік тому «Замкова гора» до 75-річчя події вже писала про знамениту битву під Мокрою 1 вересня 1939 р., в якій улани з Острога разом з іншими частинами Волинської бригади кавалерії в прикордонних боях завдали відчутних ударів нацистам, знищили до ста їх танків і броньовиків. Згодом, впродовж трьох тижнів вересня були й інші героїчні бої тієї далекої вже війни – аж до розгрому під Замостям. ■